

АНДРЕЄВА О.О., здобувач
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 346.12:629.7

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЯК ЗАСІБ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ГАЛУЗІ ЛІТАКОБУДУВАННЯ

Розкрито питання стосовно поняття «ліцензування» в галузі літакобудування; ліцензійні умови у цій галузі, а також стадії отримання ліцензії в галузі літакобудування.

Ключові слова: ліцензія, ліцензування, ліцензійні умови, літакобудування, стадії отримання ліцензії в галузі літакобудування.

Рассматриваются вопросы, касающиеся понятия «лицензирование в области самолетостроения»; лицензионные условия в данной области, а также стадии получения лицензии в области самолетостроения.

Ключевые слова: лицензия, лицензирование, лицензионные условия, самолетостроение, стадии получения лицензии в области самолетостроения.

In this article the question concerning the concept of "licensing", in particular in the field of aircraft construction, licensing conditions in the industry, as well as the stage of obtaining a license in aircraft construction.

Keywords: license, license, license conditions, aircraft, under a license in aircraft construction.

Літакобудівна промисловість належить до високотехнологічних галузей національної економіки. Її розвиток визначає можливість переходу до нового технологічного укладу і, відповідно, має істотний вплив на модернізацію економіки в цілому. Рівень розвитку літакобудування як галузі промисловості, що інтегрує у своїй продукції результати діяльності суміжних галузей національної економіки, є для будь-якої країни показником її науково-технічного розвитку і промислового потенціалу.

Сьогодні авіаційна промисловість залишається стратегічно важливою для України і є одною з базових галузей економіки. Законом України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» від 08 вересня 201 р. визначено, що стратегічними пріоритетними напрямками на 2011–2021 рр. є: освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки.

Разом з тим слід зазначити, що хоча галузь літакобудування є однією з головних галузей економіки України, її розвитку не приділено належної уваги, що спричинено цілою низкою чинників, як економічних, так і соціальних, так і правових та ін.

Питанню засобів адміністративно-правового регулювання в галузі літакобудування, в тому числі і ліцензуванню, в галузевій літературі фактично не приділено уваги. У той же час можна використати методологічні підходи, напрацьовані в інших галузях економіки, стосовно особливостей і завдань засобів їх адміністративно-правового регулювання. Зокрема, такими є роботи К. Письменної, О. Битяка, К. Ефремової тощо. Однак розгляд засобів адміністративно-правового регулювання в галузі літакобудування, зокрема ліцензування, певною мірою залишається прогалиною в господарсько-правовій науці, незважаючи на наявність цілеспрямованих зусиль законодавця у цьому напрямі.

Метою статті є розкриття змісту ліцензування в галузі літакобудування як одного з головних засобів адміністративно-правового регулювання зазначеної галузі господарства.

Дозвільна система в галузі літакобудування являє собою сукупність засобів, встановлених адміністративно-правовими нормами, які регулюють суспільні відносини, пов'язані з наданням послуг, які мають на меті захист прав та інтересів як отримувачів таких послуг, так осіб, які надають їх.

Основною метою виникнення, зміни і припинення правовідносин у сфері дозвільної системи є підтримка суспільної безпеки шляхом надання дозволу суб'єктові на здійснення певних дій, наділення його певними повноваженнями. Дозвіл у цій системі – центральний елемент (ядро), тому й система зветься дозвільною [1, с. 374].

Одним з видів державних дозволів є ліцензія, яка отримується через відповідну проце-

дуру – ліцензування.

Ліцензування – це видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування [2].

Мета ліцензування – забезпечення єдиної державної політики у цій сфері, а також захист основних економічних і соціальних інтересів громадян. Головним завданням ліцензування є захист основних інтересів держави, її громадян шляхом установлення з боку держави певних умов і правил здійснення окремих видів господарської діяльності.

Термін «ліцензування» набув широкого застосування досить недавно, хоча в СРСР і використовувалися терміни «ліцензія» та «ліцензійна система».

Слово «ліцензія» походить від латинського «licentia» – свобода, право [3, с. 191]. Цей термін застосовували для характеристики певних відносин у зовнішньоторговельній чи винахідницько-патентній сферах. Під ліцензією мався на увазі спеціальний дозвіл, що видавався компетентним публічним органом на право ввозу, вивозу або транзиту певної кількості товарів, вільний ввіз, вивіз чи транзит яких не допускався, а також документ, що засвідчує це право.

У сфері винахідництва ліцензією називалося надання власником патенту права на використання технічної документації чи запатентованих винаходів [4, с. 289].

Крім названих значень, терміном «ліцензія» позначався дозвіл на право пільгового чи безоплатного користування чим-небудь.

У сучасній правовій системі України поняття «ліцензування» визначається як дозвіл. Розширилися й межі використання поняття «ліцензія». Цей термін, крім зовнішньоторговельної, патентної і дозвільної сфер, тепер поширюється на господарську діяльність.

Юридична природа ліцензування полягає в легітимації правоздатності (в області дії локальних заборон при загальному дозволі) або наділенні спеціальною правоздатністю осіб (при загальній забороні) у сфері суспільних відносин, що держава зазначила об'єктами своїх публічних інтересів [5].

Діяльність уповноважених публічних органів у рамках правовідносин ліцензування полягає в державному підтвердженні законності входження суб'єкта правовідносин у відповідні взаємостосунки, в наділенні суб'єктів спеціальною правоздатністю і визначенні її меж у сфері дії загальної заборони або легітимації правоздатності в сфері дії локальної заборони при загальному дозволі.

Об'єктами правовідносин ліцензування виступають спеціальні дозволи, що видаються в кожному конкретному випадку [6, с. 48].

Крім того, в деяких джерелах вказується на різницю між діяльністю з видачі ліцензії та діяльністю з видачі дозволів, використовуючи при цьому термін ліцензійно-дозвільна система [7, с. 3].

Водночас таке розуміння представляється помилковим. Ліцензія і є дозвіл уповноваженого органу. Таким чином, виходить, що об'єктом ліцензії є сама ліцензія. Помилковим тут є неправильне розуміння змісту об'єктів правовідносин, під якими в юридичній літературі розуміються матеріальні, духовні й соціальні блага, що служать задоволенню інтересів і потреб громадян та організацій, з приводу яких суб'єкти права вступають у правовідносини і здійснюють свої суб'єктивні права [8, с. 197].

Виходячи з такого розуміння об'єктів правовідносин, в основному погоджуємося із позицією О.М. Олійника, що відносить до об'єктів ліцензування власне господарську діяльність, що не обмежена кількісними критеріями і має тривалий характер (ліцензування видів діяльності), і окремі господарські операції, що вичерпуються однократною дією і мають кількісні ознаки [9, с. 15].

На думку А.І. Цихоцької, «реальним змістом ліцензування є організаційно-коригуючий вплив держави на керований об'єкт... Ліцензування є однією з функцій державного управління, тобто одним із найбільш загальних і типових способів впливу держави на суб'єктів, що господарюють» [10, с. 54]. Але в той же час зміст такого впливу та його наслідків для об'єктів, щодо яких він здійснюється, не розкривається.

Суб'єктами правовідносин ліцензування є уповноважені органи управління, що своєю

діяльністю виражають суспільні інтереси держави в конкретно визначених сферах суспільних відносин, і суб'єкти, що господарюють, економічна діяльність яких є об'єктом державного контролю.

Згідно зі ст. 1 Закону «Про ліцензування» [12] законодавець визначає ліцензію як документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов.

Отже, ліцензія – це документ державного зразка, виданий уповноваженим органом, який виступає в ролі поручителя його власника, і засвідчує право на провадження зазначеного в ньому виду діяльності, виконання певних дій або використання прав.

Так, в Законі України «Про розвиток літакобудівної промисловості» [12] зазначено, що суб'єкти літакобудування здійснюють діяльність у галузі літакобудівної промисловості та згідно із законом мають відповідні ліцензії, а також відповідні сертифікати на право розробки або виробництва, або ремонту, або переобладнання, або модифікації, або технічного обслуговування авіаційної техніки та авіаційних двигунів.

У даному випадку чітко визначено, що держава встановлює відповідні обмеження для суб'єктів господарювання стосовно здійснення даного виду робіт лише тими суб'єктами, які в установленому законом порядку отримали встановлені ліцензії чи сертифікати.

Однією з форм здійснення державного контролю за діяльністю суб'єктів літакобудування є встановлення ліцензійних умов. Так, наприклад, контроль за додержанням суб'єктами господарювання ліцензійних умов щодо провадження господарської діяльності з виконання авіаційно-хімічних робіт здійснюють Міністерство інфраструктури України та Державна авіаційна служба України як спеціальні органи з питань ліцензування у межах своїх повноважень шляхом проведення планових і позапланових перевірок.

Планові перевірки додержання суб'єктами літакобудування ліцензійних умов проводяться органами контролю згідно з річним планом перевірок, який затверджується наказом органу контролю. Річні плани перевірок органу ліцензування надаються до уповноваженого органу, ураховуючи, що планова перевірка ліцензіата проводиться не частіше одного разу на рік.

Позапланові перевірки здійснюються органами контролю лише на підставі надходження до них у письмовій формі заяви (повідомлення) про порушення ліцензіатом ліцензійних умов або з метою перевірки виконання розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов.

Для проведення перевірки органом контролю видаються розпорядчий документ про створення комісії, призначення голови та членів комісії і посвідчення для проведення перевірки за підписом керівника органу контролю (його заступника), яке засвідчується печаткою органу контролю.

Посвідчення реєструється в журналі обліку посвідчень, сторінки якого мають бути пронумеровані, прошнуровані та скріплені печаткою. Орган контролю повідомляє ліцензіата про проведення планової перевірки письмово або телефонограмою не пізніше ніж за п'ять робочих днів до дня проведення зазначеної перевірки.

Термін проведення перевірки становить не більше ніж п'ять робочих днів. У разі великого обсягу робіт, за рішенням керівника органу контролю, термін перевірки може бути продовжений до десяти робочих днів.

За результатами перевірки складається акт перевірки додержання суб'єктом господарювання ліцензійних умов.

Акт перевірки складається у двох примірниках під час проведення перевірки згідно з формою: один примірник акта перевірки видається керівникові (уповноваженому представнику) ліцензіата (юридичної особі) або ліцензіату (фізичній особі – суб'єкту підприємницької діяльності), який перевірявся, другий зберігається в органі контролю, який здійснив перевірку.

Виявлені порушення, зафіксовані в акті перевірки, мають бути підтверджені посиланнями на конкретні пункти, розділи, статті чинних нормативно-правових актів. Довільне викладання або трактування вимог нормативно-правових актів не допускаються.

У разі виявлення порушень органом контролю не пізніше десяти робочих днів від дати складення акта перевірки додержання ліцензіатом ліцензійних умов видають розпорядження про усунення виявлених порушень ліцензійних умов або орган ліцензування приймає рішення про анулювання ліцензії.

У разі невиконання ліцензіатом розпорядження про усунення виявлених порушень ліцензійних умов орган контролю складає акт про невиконання розпорядження про усунення виявлених порушень ліцензійних умов, який є підставою для анулювання ліцензії.

Підставами для анулювання ліцензії є:

- акт про повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов протягом терміну дії ліцензії;
- акт про виявлення недостовірних відомостей у документах, поданих суб'єктом господарювання для одержання ліцензії;
- акт про встановлення факту передачі ліцензії або її копії іншій юридичній або фізичній особі для провадження господарської діяльності;
- акт про встановлення факту неподання в установленний строк повідомлення про зміну даних, зазначених у документах, що додавалися до заяви про видачу ліцензії;
- акт про невиконання розпорядження про усунення виявлених порушень ліцензійних умов;
- неможливість забезпечення ліцензіатом виконання ліцензійних умов, установлених для певного виду господарської діяльності;
- акт про відмову ліцензіата від проведення перевірки органом ліцензування або спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування [13].

Отже, функція механізму ліцензування в Україні полягає у встановленні особливого державного контролю за такими видами господарської діяльності, здійснення яких пов'язано із забезпеченням прав, свобод та інтересів громадян, зокрема і у галузі літакобудування.

Підсумовуючи, вважаємо за потрібне вказати, що процес ліцензування в галузі літакобудування, на нашу думку, можна поділити на декілька стадій.

Стадії ліцензування в галузі літакобудування:

I. Отримання справи про отримання ліцензії (подача заяви до органу ліцензування – Державної авіаційної служби щодо зайняття певними видами діяльності за відповідним напрямком (напрямами). В даній заяві зазначаються: заявник, а саме: його найменування та місцезнаходження, ПІБ керівника юридичної особи; організаційно-правова форма; ідентифікаційний код; номер розрахункового рахунку; вид діяльності, яким має намір займатися суб'єкт та місце провадження такої діяльності, термін дії ліцензії, а також необхідний перелік документів, які додаються.

II. Розгляд заяви органом ліцензування (ознайомлення з документами суб'єкта літакобудування щодо матеріального та кадрового забезпечення при здійсненні даного виду діяльності, проведення ліцензійної експертизи).

III. Прийняття рішення про видачу або не видачу ліцензії на право зайняття певним видом діяльності в галузі літакобудування (наприклад, розробки або виробництва, або ремонту, або переобладнання, або модифікації, або технічного обслуговування авіаційної техніки та авіаційних двигунів).

IV. Оскарження та опротестування прийнятого рішення (факультативна стадія).

V. Видача ліцензії.

Список використаної літератури:

1. Бахрах Д.Н. Административное право России. – М., 2000.
2. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 черв. 2000 р. № 1775-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 27. – Ст. 1109.
3. Ожегов С. И. Словарь русского языка / Под ред. Н.Ю. Шведовой. – 14-е изд., стереотип. – М., 1983.
4. Словарь иностранных слов. – 7-е изд., перераб. – М., – 1979.
5. Пастух І.Д. Організаційно-правові засади ліцензування господарської діяльності в Україні): Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2004.
6. Ионова Ж.А. Правовые проблемы легитимации предпринимательства // Государство и право. – 1997. – № 5. – С. 46-50.
7. Обидин В.С. Осуществление органами внутренних дел лицензионно-разрешительной системы и использование ее возможностей в борьбе с организованной преступностью: Дис. ... канд. юрид. наук. – М., 1996.
8. Энциклопедический юридический словарь / Под ред. О.Г. Румянцева, В.Н. Додонова. – М., 1997.
9. Олейник О.М. Правовые основы лицензирования хозяйственной деятельности // Закон. – 1994. –

№ 6. – С. 15-18.

¹⁰. Радченко А.И. Государственное управление: проблемы теории, истории и практики преподавания. – Ростов н/Д, 1993.

¹¹. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 черв. 2000 р. № 1775-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 27. – Ст. 1109.

¹². Про розвиток літакобудівної промисловості: Закон України від 12 липня 2001 р.

¹³. Про затвердження Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом та Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виконання авіаційно-хімічних робіт: Затв. наказом Держком України з питань регуляторної політики та підприємництва та Міністерства транспорту України № 70/434 від 01.07.2002.

Надійшла до редакції 06.11.2011

ЖУРАВЕЛЬ О. С., здобувач
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

УДК: 351.741

ПОВНОВАЖЕННЯ ОВС ЩОДО ПРОТИДІЇ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ ТА БЕЗДОГЛЯДНОСТІ ДІТЕЙ

Уточнено поняття «повноваження ОВС», розглянуто систему нормативно-правових актів в яких визначаються повноваження ОВС, охарактеризовано повноваження ОВС щодо протидії безпритульності та бездоглядності дітей.

Ключові слова: повноваження ОВД, система нормативно-правових актів, безпритульність та бездоглядність дітей.

Уточняется понятие «полномочия ОВД», рассматривается система нормативно-правовых актов, в которых определяются полномочия ОВД, характеризуются полномочия ОВД относительно противодействия беспризорности и бездомности детей.

Ключевые слова: полномочия ОВД, система нормативно-правовых актов, беспризорность и бездомность детей.

Refined system of regulations in defining the powers of police, identified the concept of "police powers", described the police powers to counteract the neglect of children

Keywords: police powers, system of normative-legal acts, homelessness and neglect of children.

Незважаючи на реалізацію низки державних заходів щодо протидії безпритульності та бездоглядності дітей, вони так і не дали бажаного результату, свідченням чого є збільшення кількості безпритульних та бездоглядних дітей на вулицях, вокзалах, площах та інших громадських місцях. Інколи навіть складається враження, що такі діти залишені напризволяще. Крім того, у правовому регулюванні та організації протидії безпритульності та бездоглядності накопичилось чимало проблем, які суттєво впливають на її ефективність, серед яких: відсутність законодавчо визначеної системи суб'єктів протидії цим негативним явищам, а також належно організованої взаємодії між ними; недовість законодавчо закріплених заходів протидії безпритульності та бездоглядності; розпорошеність та нечіткість у визначенні завдань, функцій та повноважень суб'єктів протидії безпритульності та бездоглядності та багато інших, які у комплексі сприяють поширенню безпритульності та бездоглядності в Україні, збільшують та урізноманітнюють її форми і прояви. Малоефективною є діяльність органів внутрішніх справ, які повинні виконувати найбільший обсяг завдань із попередження дитячої безпритульності та бездоглядності.

Проблематику бездоглядності та безпритульності неповнолітніх розробляли А. Адлер, О. Анатолієва, О. Андреева, Ю. Антонян, М. Бабаєв, С. Бадора, А. Биков, С. Бородин, М. Ветров, Л. Волинець, М. Гернет, С. Гончарук, І. Горобець, Л. Гурковська, І. Діптана, В. Єрмаков, Г. Забрянський, А. Зінченко, Ю. Кашуба, Я. Квітка, С. Котелечук, М. Левітіна, П. Люблінський, М. Мінковський, О. Нечаєва, Н. Павлик, В. Панкратов, О. Парашевіна,

